

Marttojen perinnetietokeskus Syreenin lyhyt historia

Kirsi Vesterbacka 2012

Sisällys

Sisällys.....	1
Lea Aalto.....	2
Perusnäyttely	3
Vaihtuvat näyttelyt.....	4
Esillä olleet piirit	5
Kävijät ja aukiolo	5
Erikoistapahtumat	6
Toiminnallisuus.....	7
Koulutus.....	7
Julkaisut ja muut omat tuotteet.....	8
Työntekijät.....	8
Rahoitus	9

Lea Aalto

Marttojen perinnetietokeskus Syreeni perustettiin Lea Aallon testamenttilahjoituksena saadun Marttaliiton *Lea Aalto rahaston* turvin.

Nimeksi valittiin 2001 pidetyn nimikilpailun jälkeen Syreeni, joka Sipolassa oli marttakodin tunnus jo vuonna 1902 ja joka oli myös valittu juhluvuoden kasviksi 1999.

Virallinen nimi oli Marttojen perinnetietokeskus Syreeni,
englanniksi Martha's Heritage Centre Syreeni,
saksaksi Syreeni – die Traditionszentrum der Martta-organisation,
ruotsiksi Marthornas traditonscenter Syreeni (Syrenen).

Syreeni
Marttojen
perinnetietokeskus

Perusnäyttely

Suunnittelutyön aloitti vuonna 2000 FM Pirkko Madetoja. Perinnetietokeskuksen ovet avattiin yleisölle 4.5.2002.

Perusnäyttelyä uudistettiin ja täydennettiin keväällä 2003, ja myöhemmin otettiin vuosittain esiin jotain uutta ja tehtiin uudelleen järjestelyjä saatujen esinelahjoitusten myötä.

1950-luvun marattatupa ja neuvojan olohuonenuurkkaus somistettiin jouluksi ja pääsiäiseksi ajan mukaiseen asuun.

Marttanukkevitriiniä sisustettiin viimeiset vuodet kahdesti vuodessa näyttelyihin sopivaksi.

Keskeinen osa perusnäyttelyä oli marattatupa, jota käytettiin myös Vanhan ajan marattailtojen ja työnäytösten pitopaikkana. Ison pöydän ympärillä mahtui pitämään kokouksia.

Vaihtuvat näyttelyt

Perusnäyttelyn ohella Perinnetietokeskuksessa on ollut esillä 22 vaihtuvaa näyttelyä, 2 taidenäyttelyä ja 7 piirin historian esittelyä.

- 2002 Emäntälehti 100 vuotta
- 2003 Lucinan, Allin ja Alman aikaan
- 2004 Rieskaa ja raakaravintoa savolaisittain
- 2005 Ilmasta iloa
-Martta osaa mitä vaan, harrastajataidenäyttely
 - Sirkku Mikkosen akvarelleja
 - Piparkakkutalonäyttely 1
- 2006 Martat Afrikassa
 - Piparkakkutalonäyttely 2
- 2007 Martan pyykkikori
 - Marttanuken tarina
 - Tonttunäyttely
- 2008 Puutarha - kodin käyntikortti
 - Sienipostimerkinäyttely
 - Jouluseimen tarina
- 2009 110-kuvaa martoista
 - 110-kuvaa martoista multimedia
 - Kirja tekee joulun
- 2010 Vähänpöytä - joulun tapaaminen – valokuvaesitys (huono sienivuosi)
 - 1960-luvun joulu
 - Joulu saapuu marttakotiin -valokuvaesitys
- 2011 Tunnista tuntiin – Naisen elämää Afrikassa
 - Kirjoita joulupukille

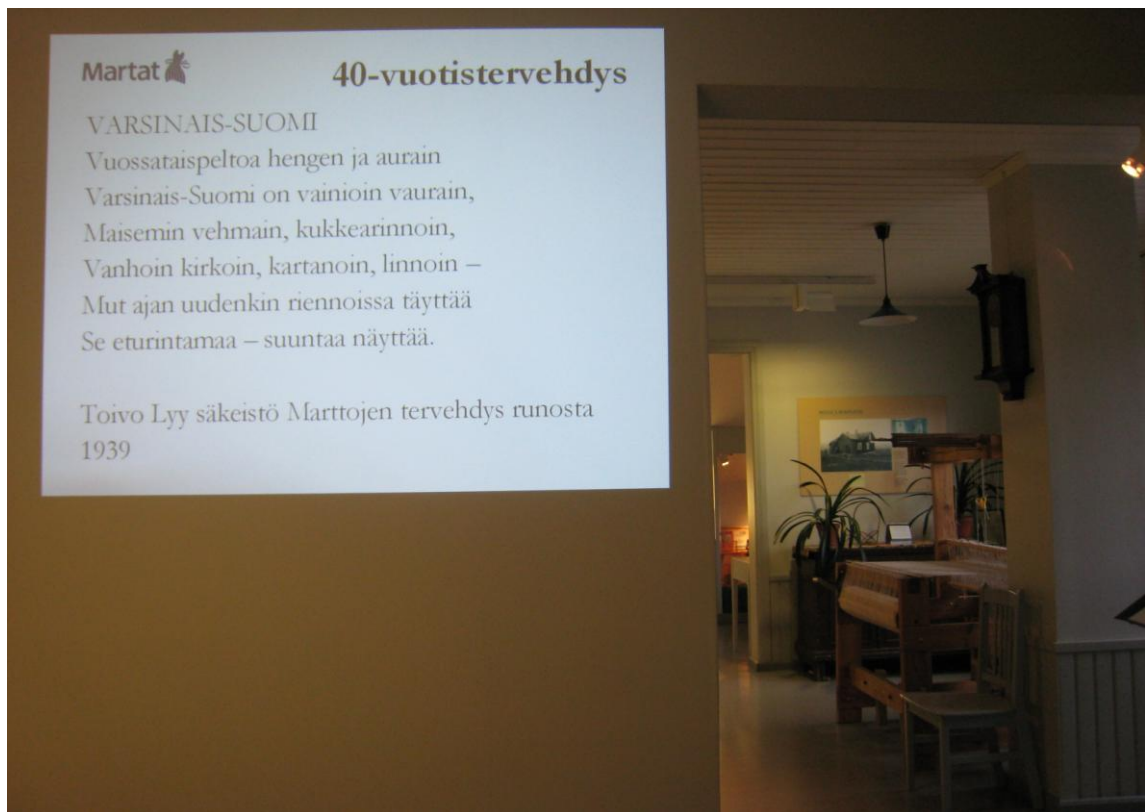
Esillä olleet piirit

2004 Pohjois-Savon Martat ry
2005 Keski-Suomen Martat ry ja nuorisotyö
2006 Etelä-Hämeen Martat ry ja mamu-toiminta sekä
Pirkanmaan Martat ry
2007 Pohjois-Karjalan Martat ry ja Pohjois-Karjala –projekti
2008 Etelä-Savon Martat ry 50-vuotta valokuvaesitys
2010 Varsinais-Suomen Martat ry valokuvaesitys

Kävijät ja aukiolo

Vuosittainen kävijämäärä vakiintui 18.000-29.000 kävijän väliin ja vieraskirjan mukaan kaukaisimmat kävijät olivat Australiasta ja Etelä-Amerikasta. Ulkomaalaisia kävijöitä varten esillä oli lyhyt esittely lehtinen englanniksi, ruotsiksi ja saksaksi. Kävijämäärältään paras vuosi oli 2004, jolloin esillä oli Pohjois-Savon Marttojen toimintaa ja piirillä oli sinä vuonna yhdistyksille prosenttikilpailu, jonka yhtenä aiheena oli käynti Marttojen perinnetietokeskuksessa. Suurin osa yhdistyksistä tekikin retken Syreeniin kesän ja joulukauden aikana. Tuolloin parhaimmillaan jouluopastuksia joululauluineen oli lähes 10 päivässä. Keskiverto vuonna opastuksia oli 14 vuodessa ja opastettavat ryhmät olivat pääasiassa marttaryhmiä.

Ensimmäistä vuotta lukuun ottamatta ovet olivat avoinna yleisölle touko-elokuussa ja marras-joulukuussa. Muina aikoina ovia pidettiin auki kun oltiin paikalla ja se oli näyttelytöiden vuoksi mahdollista.

Viimeiset piirien esittelyt toteutettiin PowerPoint valokuvaesityksinä.

Erikoistapahtumat

Perinnetietokeskus järjesti yhdessä Marttaliiton kanssa Marttaliiton eläkeläisten ja marttajärjestön entisten luottamushenkilöiden tapaamisen ns. *Syreeniseminaarin* 2005, 2007 ja 2009. Osallistujia tilaisuuksissa oli n. 25/tapaaminen. Tapaamisen ja vapaan jutustelun ohella pidettiin esitelmä perinnetietokeskuksen kulloisestakin tutkimushankkeesta ja kuultiin liiton tervehdykset.

Etelä-Savon Marttojen kanssa järjestettiin vuosina 2007, 2008 ja 2010 Sukan kudonnan epäviralliset SM-kilpailut martanpäivänä. Osallistujia kisaan oli 15-40. Tapahtuman sponsorina toimi Novita joka lahjoitti langat ja puikot ja osallistui kahtena vuonna pistelaskuun.

Marttatapahtumista isoin oli 2005 Mikkeliissä ollut NKF:n kesäkonferenssi, johon osallistui n. 200 pohjoismaalaista naista.

Perinnetietokeskus osallistui aina myös Kenkäverossa järjestettyihin yhteisiin tilaisuuksiin, joista vuosittain toistuivat Kenkäveron pääsiäis-, Lasten joulu- ja Kenkäveron yö –tapahtumat.

Toiminnallisuus

Perinnetietokeskuksesta ei haluttu museota, vaan paikka, jossa kävijä voisi katsella ja kokeilla esineitä ja tutustua niihin tarkemmin. Tähän kannustettiin opastamalla kävijöitä kutomaan mattoa, kokeilemaan kaulauslaudalla kaulaamista, kutomaan sukkaa jne. Lapsille ja lapsenmielisille oli marlattuvassa esillä keittiöön ja kotitalouteen liittyviä sananlaskuja, palapeli ja väritystehtäviä.

Keskikesällä ja joulukauden tapahtumapäivinä pidettiin työnäytöksiä mm. Marttanuken tekemisestä, rex-kakun valmistamisesta ja saippuan keitosta. Kokeiltiin erilaisia vanhoja materiaaleja ja tekniikoita kuten tuohityöt, neulakintaan valmistus, perunajauhojen teko ja himmelin kokoaminen. Osa aiheista oli kotoisia kuten isoäidin neliöiden virkkaus, linssikeiton valmistus, lautasliinojen taittelu ja hama-helmityöt. Välillä retroiltiin tehden nahkatöitä tai nukittaen nukkamattoa.

Kesällä hoidettiin lisäksi Kenkäverossa olevaan lasten ulkoleikkipaikkaa, joka aluksi oli vanhan kuivaamon vintillä, mutta viimeiset vuodet harrastettiin vai ulkoleikkejä ja sadepäivinä voitiin väritellä marlattuvassa.

Koulutus

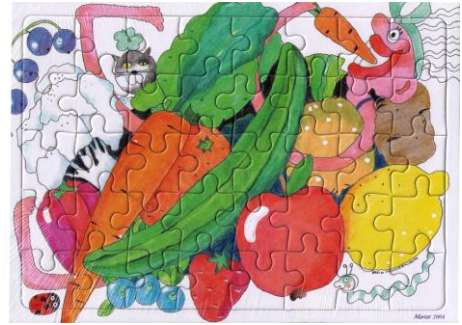
Kevättalven ja syksyn hiljaisina aikoina pidettiin arkistointi- ja perinteen tallennukseen liittyviä kursseja eri puolilla maata, vaihdettiin ja huollettiin näyttelyitä ja pidettiin lomat.

Arkistokursseja pidettiin Helsingissä, Kouvolassa, Kotkassa, Lahdessa, Lappeenrannassa, Imatralla, Savonlinnassa, Joensuussa, Kuopiossa, Iisalmessa, Oulussa, Tampereella, Porissa, Kankaanpäässä, Äetsässä, Turussa ja Mikkeliissä. Muutamilla paikkakunnilla kahdesti.

Perinne talteen –kursseja pidettiin Helsingissä, Lappeenrannassa, Joensuussa, Tampereella ja Mikkeliissä. *Yhdistysvalokuvien tallennus- ja dokumentointikursseja* pidettiin erillisenä hankkeena Etelä-Savon alueella.

Julkaisut ja muut omat tuotteet

Kasvispalapeli 2003.
Savolaiset rieskat –lehtinen 2004
Arkistot kuntoon opintokerho-ohjeet 2004
Ilmasta iloa –lehtinen 2005
Perinne talteen opintokerho-ohjeet 2005
Marttajärjestön historia –opintokerho-ohjeet 2005
Perinne erikoisavaimen kirjakysymykset 2007
Tuntematon emäntä –opintokerho-ohjeet 2007
Pyykkikortti -sarja 2007
Valokuvamuistot talteen –lehdykkä 2007
110-kuvaa martoista kooste järjestöhistoriasta näyttelykansioon 2009
110 vuotta marttatoimintaa 2009
Kävelee marttojen kanssa –opaslehdykkä marttakävelyyn Helsingissä 2010
Varsinais-Suomen Martat 100 vuotta –valokuvakooste ja moniste 2010
Sadonkorjuuta marttojen tapaan -valokuvakooste 2010
Joulu saapuu marttakotiin –valokuvakooste 2010
Marttaneuvoja - kotitaitojen moniosaaja 2011

Suurimman menestyksen näistä koki Syreenin toiminta-aikana Savolaiset rieskat –lehtinen joka julkaistiin 2004 keväällä kesänäyttelyn oheismateriaaliksi. Siitä tuli heti yleisön suosikki, josta otettiin useita uusintapainoksia. Valokuvamuistot talteen –lehdykkää jaettiin eri tapahtumissa ja perinnetietokeskuksessa halukkaille.

Marttaneuvoja – kotitalouden moniosaaja on kolmivuotisen Marttaneuvoja muistelee – hankkeen tuotos, ja sen piti olla ensimmäinen Syreenissä valmistuneiden järjestöhistoriaa valottavien kirjojen sarjassa. Toiminnan päätyttyä se jäi toistaiseksi myös viimeiseksi.

Työntekijät

Vakinaisina tai pitkäaikaisina työntekijöinä olivat:

2000-2002 Pirkko Madetoja, hankevetäjä

2002-2012 Kirsi Vesterbacka, perinnetietokeskuksen johtaja

2002-2011 Paula Pälve, näyttelytyöntekijä

2008-2011 Riia Marttinen, näyttelytyöntekijä ja hankekoordinaattori Marttaneuvoja muistelee -hanke.

Lisäksi apuna oli sesonkityöntekijöitä, työssäoppijoita ja harjoittelijoita.

Rahoitus

Toiminta on ollut pääosin Lea Aalto –rahaston ja Marttaliiton rahoittamaa. Ulkopuolista tukea on saatu Etelä-Savon maakuntaliitolta (ESR) tilojen rakentamiseen ja Etelä-Savon Kulttuurirahastolta multimedioiden tekemiseen ja valokuvientallennuskoulutukseen.

Tuloja saatiin myymällä Marttaliiton ja piirien marttatuotteita sekä Syreenin toimintaan sopivia tuotteita kuten Syreeni-kuvallisia tuotteita, historiallista lasi- ja metalliesineitä kuten keritsimiä ja ilmapuntareita.

Marttaliiton hallitus päätti lopettaa perinnetietokeskustoiminnan syyskuussa 2010. Ovet sulkeutuivat 17.12.2011, jonka jälkeen toimintaa jatketaan "virtuaalimuseona" osoitteessa **www.marttaperinne.fi**. Sivusto avataan 29.3.2012 ja sitä täydennetään vuosittain Lea Aalto -rahaston tuoton turvin.

Valokuvat

Kansikuva ja kuva Marttatuvasta Jukka Siiskonen 2004,

Lucinan, Allin ja Alman aikaan sekä Kiertävä kirjasto polkupyörän tarakalla, Leena Lampinen, 2003.

Muut kuvat Kirsi Vesterbacka 2004-2011.